

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

25.08.2023. Nr. 1-5/248

Salaspils novada pašvaldībai
dome@salaspils.lv

Par mācību piederumu sarakstu

[1] Latvijas Republikas tiesībsargs 2023. gada 21. augustā¹ Salaspils novada pašvaldībai nosūtīja e-pasta vēstuli par Salaspils 1. vidusskolas izglītojamiem izsniegto mācību līdzekļu sarakstu.

Pašvaldība 24. augustā atbildēja, ka skolas administrācija ir informēta, ka dizaina un tehnoloģiju un vizuālās mākslas nodarbībām mācību līdzekļus nodrošina skola, kā arī mācību grāmatas un burtnīcas. Telefoniski sazinoties ar pašvaldību, saņemts skaidrojums, ka sarakstā minētie mācību līdzekļi, kas saskaņā ar Izglītības likumu jānodrošina izglītības iestādei, nav jāsaģādā lietošanai skolā, bet gan tas ir materiālu saraksts, kas, iespējams, var būt nepieciešams skolēniem mājasdarbu pildīšanai. Pašvaldības pārstāve apstiprināja, ka informācija par to, ka lietošanai skolā nav jāpērk sarakstā minētās lietas, kas nav individuālie mācību līdzekļi, tiks nodota izglītojamo vecākiem.

[2] Tiesībsargs ir saņēmis Salaspils 1. vidusskolas sagatavoto precizēto mācību līdzekļu sarakstu, kurā papildu individuāliem mācību līdzekļiem ir iekļauti “Mācību līdzekļi mācību procesa nodrošinājumam ārpus mācību stundām”, proti, līdzekļi, kas ir jānodrošina izglītības iestādei (akvareļu papīrs, krāsas, otas, paletes krāsu jaukšanai, plastilīns utt.). Saraksts ir pielāgots, ņemot vērā Salaspils 1. vidusskolas padomes 2023. gada 16. augusta lēmumā Nr. 9 noteikto: “šajā mācību gadā nemainīt individuālo līdzekļu sarakstus” un “Izglītības likums nosaka, ka Padome ir tiesīga lemt par nodrošinājumu ar individuālajiem mācību piederumiem. Pieņemot lēmumu ir jāņem vērā sekojošais aspekts: skola nodrošina līdzekļu iegādi, ja darba rezultāts piederēs skolai. Ja darba rezultātu paredzēts izmantot mājās, tad līdzekļus iegādājās vecāki. Darbiem, kuri ir pildāmi mājās, piemēram (mājasdarbi, projektu darbi u.c.), skolai individuālie mācību līdzekļi jānodrošina nav.”

[3] Tiesībsargs atzīst, ka izglītības iestādes izpratne par normatīvo aktu prasībām ir kļūdaina, bet padomes lēmums – prettiesisks.

[3.1] Vecāku pienākumu iegādāties savam bērnam mācību līdzekļus nosaka Izglītības likuma 58. panta trešā daļa: “Vecāku (personu, kas realizē aizgādību) pienākums

¹ Un atkārtoti 24. augustā.

ir savu materiālo iespēju robežās nodrošināt sava bērna izglītošanai nepieciešamos šā likuma 1. panta 12.⁵ punkta “n” apakšpunktā minētos individuālos mācību piederumus.”

Individuālie mācību piederumi ir “izglītojamo personiskās lietošanas priekšmeti un materiāli, kuri tiek izmantoti kā mācību līdzekļi vai saistībā ar mācību iespēju nodrošināšanu: kancelejas piederumi, apģērbs un apavi, atsevišķu mācību priekšmetu (sports, mājturība un tehnoloģijas u.c.) obligātā satura apguvei nepieciešamais specifiskais apģērbs, apavi un higiēnas piederumi, materiāli, kurus izmantojot mācību procesā skolēns rada priekšmetu vai produktu savām vajadzībām” (Izglītības likuma 1. panta 12.⁵ punkta “n” apakšpunkts).

Priekšmets vai produkts savām vajadzībām nozīmē to, ka skolēns mācību procesa ietvaros to rada pēc savas vēlmes. Piemēram, ja mājturības programmā ir paredzēts uzadīt zeķi, tad šis produkts (zeķe) tiks radīts obligātā satura apguvei, proti, izglītojamam nav iespēju izvēlēties, vai viņš vēlas adīt, – par darbu ir jāsaņem vērtējums. Tātad materiālus (dziļa, adatas) ir jānodrošina skolai, un skola arī paturēs sagatavoto zeķi, kuru vēlāk var izārdīt un atkārtoti izmantot materiāliem. Taču skolēns var vēlēties uzadīt zeķu pāri personiskai lietošanai, un tādā gadījumā materiāls (dziļa) būs jāsgādā pašam skolēnam. Arī šis zeķu pāris tiks radīts obligātā satura ietvaros un novērtēts, taču gala rezultātu skolēns drīkstēs paturēt.

Iepriekš minētās normas nav tulkojamas tādējādi, ka mājasdarba izpildes ietvaros mājās sagatavotais priekšmets būtu uzskatāms par ārpus obligātā satura vai skolēna vajadzībām radītu darbu. Tādā gadījumā būtu jāsecina, ka skolēni, kuriem nav vajadzības pēc konkrētā priekšmeta, var to neradīt, un sekas par uzdevuma nepildīšanu neiestāsies. Taču tāds secinājums ir aplams, jo skolā jāapgūst obligātais saturs, proti, konkrētu uzdevumu izpildīšana ir skolēnu pienākums, nevis tiesība. Pienākumu starpā ir arī mājasdarbu pildīšana, kas tiek novērtēta. Savukārt pienākums nozīmē to, ka iespēja novērtēt un rīkoties atbilstoši savām vajadzībām nepastāv. Izrietoši uz mājasdarbiem neattiecas likumā minētā atruna par priekšmetu vai produktu skolēna vajadzībām.

[3.2] Atbilstoši Izglītības likuma 31. panta trešās daļas 5. punktam izglītības iestādes padome ir tiesīga lemt par to, kādus šā likuma 1. panta 12.⁵ punkta “n” apakšpunktā minētos individuālos mācību piederumus nodrošina izglītojamo vecāki (personas, kas realizē aizgādību). Tiesībsarga sagatavotajā sarakstā individuālie mācību piederumi ir ierindoti sadaļā “Ir jāpērk”.

Padomes lēmums vecākiem ir saistošs, ja tas ietver un ir attiecināms uz iepriekš minētajiem individuālajiem mācību piederumiem. T.i., padome var konkretizēt, kas ir jāpērk vecākiem un ko nodrošinās skola, kāds apģērbs ir svētku apģērbs, kuros svētkos jāierodas svētku apģērbā, no kura datuma nepieciešami maiņas apavi u.tml. Tad lēmums ir tiesisks. Ja lēmums pieņemts attiecībā uz vēl kādiem citiem mācību līdzekļiem (tie, kas jānodrošina skolai), lēmums ir prettiesisks jeb nelikumīgs, jo tas būs pretrunā Izglītības likumam.

Konkrētajā gadījumā padome faktiski ir lēmusi par mācību līdzekļiem, kas saskaņā ar Izglītības likumu vecākiem nav jānodrošina. Turklāt lēmums ticis attiecināts uz mācību vidi izglītojamo mājās, kas pats par sevi ir ārpus padomes kompetences. Izrietoši Salaspils 1. vidusskolas padomes 2023. gada 16. augusta lēmumu Nr. 9 daļā par mācību līdzekļu iegādi nevar atzīt par tiesisku.

Atkārtoti informēju, ka mācību līdzekļu, kas ir jāiegādājas vecākiem un kas ir jānodrošina izglītības iestādēm, saraksts pieejams tiesībsarga mājaslapā. Aicinu ņemt vērā arī citu jomas speciālistu viedokļus (skat., piemēram, Izglītības kvalitātes valsts dienesta

2020. gada 4. februāra vēstuli). Tāpat tiesībsarga mājaslapā ir pieejama papildu informācija par skolas padomes kompetencēm.

[4] Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto tiesībsarga kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu Salaspils novada pašvaldību nekavējoties nodrošināt, lai Salaspils 1. vidusskolas izglītojamo vecākiem sniegtā informācija tiek precizēta atbilstoši tiesību iegūt izglītību bez maksas principam. Lūdzu informēt tiesībsargu par paveikto.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītājas vietniece

Laila Henzele

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu